

Рівненський державний гуманітарний університет
Історико-соціологічний факультет

ІСТОРІЯ ОЧИМА МОЛОДИХ ДОСЛІДНИКІВ

Матеріали регіональної науково-практичної
конференції молодих вчених, аспірантів,
здобувачів, магістрантів

Випуск III

Рівне – 2008

УДК.930.1
ББК 63
I - 90

Історія очима молодих дослідників. Збірник наукових праць.
Випуск 3 / Редкол.: В.Шеретюк, Л.Галуха, П.Савчук, Р.Давидюк. –
Рівне: РДГУ, історико-соціологічний факультет, 2008. – 287 с.

Збірник містить результати наукових пошуків з актуальних
проблем української та світової історії, виголошені на регіональній
науковій конференції молодих вчених, аспірантів, здобувачів,
магістрантів 13 грудня 2006 року (Рівне, РДГУ, історико-соціологічний
факультет).

Редколегія:

Шеретюк В.М. – голова редколегії, кандидат історичних наук, доцент
Галуха Л.Ю. – заступник голови редколегії, кандидат історичних наук,
доцент

Савчук П.О. – кандидат історичних наук, професор
Давидюк Р.П. – кандидат історичних наук, доцент

Літературне редагування:

Бородинська Л.І. (розділи 1,3)

Кревська Г.А. (розділ 2)

Тимочко І.Б. (розділ 1)

Рецензенти:

Троян С.С. – доктор історичних наук, професор

Жилюк С.І. – доктор історичних наук, професор

Рекомендовано до друку Вченою Радою Рівненського державного
гуманітарного університету (протокол № 11, від 27.06.2008 р.)

© Історико-соціологічний факультет РДГУ
© Українське історичне товариство при
історико-соціологічному факультеті РДГУ

битву, звинувативши в усіх негараздах І.Виговського, котрий нібито зумисне домовився з поляками, щоб вони „всю свою силу на войну обернули, що орди розуміючи, же ест намова козацькая із ляхами, же їх з обох сторон хотять бити” [8, 228], втекли з поля бою, а козаки змушені були „утікати” під Білу Церкву.

З проукраїнських засад про битву розповідається в „Хроніці літописців стародавніх” Теодосія Софоновича, який звертає увагу на те, що „тоди кроль козаков мог би всіх погубити і в болоті потопити, але ласкою своєю військо задержал. Єднак самі козаки стривожилися, покинути весь обоз, куди хто мог утікати почали” [9, 254].

Значним доробком є праці українських латино-й польськомовних літописців пропольської орієнтації, котрі або безпосередньо воювали на боці поляків проти нашої держави, або ідеологічно й культурно були патріотами Речі Посполитої. Яким-Ян Єрлич у своїй „Кройнічці” відтворює загальношляхетський погляд на Національно-визвольну війну як на злочинне дійство свавільних розбійників-козаків, тому й оцінює їхні дії упереджено й тенденційно, стверджуючи, що з татарським ханом „повтікали” свідомо „розбійники” Б.Хмельницький та І.Виговський, що між козаками й „черню” не було згоди, бо козаки змушені були остерігатися, щоб „чернь не видала королеві їх старшину” [10, 149].

Анонімний автор „Хроніки подій 1646-1655рр.” вважає, що після одержаної перемоги даремно „з поблажливості” випустили козаків з оточення „на загибель польському війську”.

Пропольський погляд на битву характерний авторові Львівського літопису Янові-Хомі Юзефовичу, котрий тенденційно зменшує кількість польських і татарських військ, перебільшує кількість вбитих козаків й неправду каже про ганебну втечу І.Богуна з оточення. Водночас цей літописець вказує на те, що шляхта відмовилися йти з королем переслідувати козаків, що козаки однозначно відмовились піддатися ворогові, що вони в боях проти поляків застосовували прийоми психічної атаки, дезорієнтуючи їх в напруженій ситуації та нагнітаючи почуття жаху та невпевненості.

Отже, як бачимо, спектр оцінок Берестецької битви в національному літописанні XVII-XVIII ст. залежить від ідеологічних і станових переконань авторів. Однак, безсумнівним досягненням вищеназваних авторів є те, що вони створили початкову досліджувальну базу Берестецької битви чим надихнули багатьох дослідників даної тематики у наступні періоди вітчизняної історії.

Джерела та література

1. Літопис Самовидця. К.: Наукова думка, 1971. – С. 60.

2. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки // Пер. із староукр. К.: Знання, 1992. – С. 95-105.
3. Величко С.В. Літопис. У 2- томах. Т.І.К.: Дніпро, 1991. – С.100.
4. Там же..., С. 100.
5. Летопись Малой России. СПб., 1777. – С. 28-29.
6. Симоновський Петро. Короткий опис про козацький малоросійський народ і про військові його справи... – М., 1847. – № 2. – С. 51.
7. Там же..., С.54.
8. Літопис Дворецьких // Летописи и хроники. М., 1984. – С. 228.
9. Софонович Феодосій. Хроніка з літописців стародавніх. К., 1992. – С. 254.
10. Єрлич Йоахім. Літописець, або Кройнічка... // Южноукраинские летописи. К., 1916. – С. 149.

Парфенюк В.,
магістрант
історико-соціологічного
факультету РДГУ
Науковий керівник:
доц. Галуха Л.Ю.

ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА У МІФАХ ТА ФАКТАХ

Практично кожен громадянин України знає про Переяславську раду 1654 р. із шкільних підручників. Але правда про ці події тільки недавно стала доходити до людської свідомості. І досі чимало громадян України сприймають цю подію (або комплекс подій, пов'язаних з Переяславською радою) крізь призму постанови ЦК КПРС „Про святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією”), яка остаточно сформувала міф про Переяславську раду. Найменший сумнів у цьому міфі або якийсь його складовий частині жорстоко переслідувався, прикладом чого є доля видатного українського історика Михайла Брайчевського, автора знаменитого трактату „Приєднання чи возз'єднання?”.

Цей міф є складовою частиною іншого, тотальнішого міфу російської великодержавно-шовіністичної історіографії, яким керувалися і керуються явно або у завуальованій формі правителі імперії у своїй політиці щодо України та Білорусі. Цей міф зводиться до того, що українці та білоруси є нібито не самостійними народами, а лише частинами (гілками) російського народу, роз'єданого ординцями Батия, а потім поляками, литовцями, німцями і т. д., котрі ще й нібито „вигадали” українську та білоруську мови. Ці частини – гілки тільки й робили потім, що мріяли про „воссоединеніє” і нарешті прийшов

Богдан Хмельницький і здійснив цю мрію. Відповідно Богдан Хмельницький та „його сподвижники” всіляко вихвалялися, а всі інші оголошувалися „купкою зрадників”, „польськими (турецькими і т. д.) ставленниками” тощо. При цьому звичайно замовчувалися очевидні факти: скажімо „зрадник” Виговський у 1654 р. доклав чимало зусиль, щоб створити союз України з Московською державою.

Міф про Переяславську раду містить у собі ряд ідіологем, кожна з яких всіляко пропагувалася і в історичних працях, і в художній літературі (перегляньмо твір „Переяславська рада” Натана Рибака), в образотворчому мистецтві (картина „Навекі вместе!”) тощо.

Вкажемо на головні риси цього міфу:

1. Українці і росіяни ніколи між собою не ворогували.
2. Українці і до, і з самого початку повстання до Переяславської ради безперервно просили „царя-батюшку” взяти їх „під царську руку”. (Цей дуже туманний вислів трактувався як прагнення позбавитися своєї власної державності, мови й національності. Дослідниця О.Апанович з цього приводу слушно іронізує: „виходило, що волелюбний український народ боровся проти своєї незалежності і тільки і мріяв, як би влізти в імперський зашморг” [1, с. 83]).
3. Московська держава робила все можливе, щоб підтримати українських повстанців, надавала „братню підтримку” і при першій же okazії оголосила війну Речі Посполитій.
4. Переяславська рада була генеральною, репрезентативною, всенародною і одностайною, а її рішення здобули всенародне схвалення.
5. Присяга в Переяславі була односторонньою (тобто тільки українська сторона присягала), давалася Росії (не царю!).
6. Україна увійшла до Московської держави саме в 1654 р., і саме на тих умовах, які виробив Богдан Хмельницький і схвалив цар та його уряд; ці умови час від часу порушували „ізмінники”, тільки тому цареві доводилося пізніше коригувати ці умови, які однак залишалися добрими. Москва ж ніколи не порушувала взятих на себе зобов’язань.
7. Гетьман Богдан Хмельницький був великим другом російського народу, привів Україну у московське підданство, тому заслуговує похвали на відміну від усіх інших гетьманів – „ізмінників”. Не випадково іменем Богдана Хмельницького, а не якогось іншого гетьмана називали міста, колгоспи, вулиці, навіть створили орден його імені.
8. Переяславська рада нібито врятувала українців від загибелі, яку несли інші сусідні держави, вона поклала кінець тяжкій війні українського народу проти поляків-колонізаторів. Український же народ здобув внаслідок цієї ради своє „місце під сонцем”, а якщо й

страждав, то тільки разом з „братнім російським народом”. Московська держава принесла Україні цивілізацію і прогрес і відповідні слова „неістового Віссаріона” не сходили із шкільних підручників з історії СРСР.

Міф настільки довго й настирливо пропагувався, що навіть Тарас Шевченко вважав Богдана Хмельницького винним у зраді Україні і затаврував його у ряді поезій. Між тим, позбавлення України державної незалежності відбулося не у 1654 р., а у 1659 р. і підписав новий договір з Московією уже не Богдан Хмельницький (який помер у 1657 р.), а новий гетьман, його син Юрій. Розглянемо ці положення у такій же послідовності.

1. За всю історію українсько-російських стосунків, починаючи з часів Юрія Долгорукого та Андрія Боголюбського, нараховується близько двох десятків воєн, в т.ч. на період до 1648 р. припадає приблизно половина. Москва вела переважно агресивні війни, українці й білоруси, які склали наприклад головну ударну силу в армії Великого князівства Литовського, давали гідну відсіч, часом щоправда й самі переходили кордони Московії, ходили походами на Москву, Твер, Рязань, Новгород, Псков і т. д. Пам’ятні блискучі перемоги над московитами під Оршею (1514), походи козаків Сагайдачного та Михайла Дорошенка на Москву, за Урал і до берегів Північного Льодовитого океану на поч. 17 ст. Сам Богдан Хмельницький, якого люблять записувати у московські друзі, відзначився у Смоленській війні проти Московії і за деякими даними був навіть нагороджений королем Владиславом IV дорогоцінною шаблею. Іван Богун у першій половині 40-х рр. 17 ст. водив козаків у похід з Кодака аж у Мордовію!

2. В різний час у 15 п. п. 17 ст. до Москви їздили окремі представники козацтва, православного духовенства в пошуках матеріальної та моральної підтримки, були налагоджені певні контакти й традиції, але з цього не можуть впливати ті далекосяжні висновки, які їм приписують творці міфу. Навіть звичним формулам ввічливості й дипломатичного етикету вони безпідставно надають невластивого значення, беруть чи видають за чисту монету дипломатичні маневри й звернення. Типовий приклад: місія від імені Війська Запорізького і гетьмана Петра Конашевича-Сагайдачного до Москви у 1620 р., яку очолив отаман Одинець. І досі деякі автори вважають, що вже тоді козаки хотіли увійти „під царську руку”. Між тим, місія Одинця була лише вдалим дипломатичним маневром, який мав на меті налякати уряд Речі Посполитої можливою зміною переорієнтації козацтва на Москву й Стамбул. Це переконливо удowodнив ще на початку 60-х рр. відомий історик В.Д.Корольок. Що стосується Б.Хмельницького, то він

звернувся за допомогою у боротьбі проти Речі Посполитої насамперед до турецького султана Ібрагіма I ще у 1647 р. Султан дозволив кримському хану Іслам-Гірею III надати військову допомогу українським повстанцям, внаслідок чого стало можливим укладення українсько-кримськотатарського договору на початку 1648 р. Саме кримські татари були союзниками українських повстанців у 1648-1653 рр. Жодна інша країна, крім частково Молдавії у 1653 р., не підтримала Б.Хмельницького збройною силою. Перше звернення до Москви було скероване з випадковою okazією влітку 1648 р. і тільки з кінця 1648-поч. 1649 рр. були налагоджені дипломатичні відносини між Чигирином та Москвою.

3. Хоча ці відносини були налагоджені, однак „братня” Москва не поспішала з допомогою українського народу. Спочатку ставлення з боку Москви до Національно-визвольної війни українського народу було ворожим, царський уряд боявся, що вибухнуть повстання і в Московській державі. Між іншим, у Московії таки вибухли, хоч із чисто своїх причин, повстання: у самій Московії (1648), Новгороді та Пскові (1650). Зазнавши три потужні поразки підряд з боку Речі Посполитої (Лівонська війна 1558-1583 рр.; „Смута”; Смоленська війна 1633-1634 рр.), царський уряд був дуже обережним, щоб не програти і вчетверте. Цілих 6 років Москва не погоджувалася вступити у війну проти Речі Посполитої на боці України, чекала доки сплинуть кров'ю та ослабнуть її сусіди і лише загроза переходу Б.Хмельницького під турецький протекторат змусила її діяти енергійніше і прийняти відповідні рішення Земського собору (11(1) жовтня 1653 р.). Звичайно, Москва була зацікавлена насамперед в ослабленні Речі Посполитою, продавала українським повстанцям хліб, боєприпаси, але ж продавала, а не дарувала! Можна пояснити шестирічне зволікання Москви, говорити про обережність московського уряду, його холодний політичний розрахунок, але до чого тут дружба?!

4. Переяславська рада не могла бути всенародною й репрезентативною, оскільки на ній було присутніми не більше 300 осіб. На ній не були представлені жодні стани українського суспільства крім козаків (міщани були тільки переяславські). Вона не була навіть генеральною, а старшинською козацькою радою, проводилася навіть в тилу, окремо від Війська Запорізького, яке готувалося на правобережній Київщині до оборони проти наступу армії Речі Посполитої. Ця рада (точніше аж три ради), була нелегітимною навіть з точки зору козацьких традицій. Ясно, що далеко не вся козацька старшина була прихильницею військово-політичного союзу з Московською державою, і це виявилось наприклад під час

присяги, а особливо під час війн проти Московської держави у часи „Руїни” [1] .

5. Те, що присяга була односторонньою, твердить тільки аж надто заангажований керівник московського посольства боярин В.Бутурлін у своїх донесеннях та „статейному списку” (звіті). Між тим, ряд визначних істориків (О.Оглоблин та ін.) беруть це під сумнів, вважають, що й Бутурлін таки дав присягу від царського імені. Є й царська грамота 1654 р., якою гарантувалися „права й вольності” Війська Запорізького, що говорить про важливі зобов'язання з боку Москви. Присяга давалася цареві Олексію, а не Росії (Московській державі) чи російському народу. Оскільки з 1917 р. Росія є республікою, тоді цей і без того сумнівний аргумент стає ще сумнівнішим.

Присяга у Переяславі на підставі усних домовленостей, досягнутих у ході переяславських переговорів, не була всенародною і одностайною. Якщо взяти географічно, то вона теоретично могла бути взята з населення тільки Гетьманщини, яка складала 1/4-1/5 частину етнічних українських земель. Оскільки фронт тоді йшов приблизно по лінії Житомир-Вінниця, то звичайно ні про яку присягу на землях, які тоді були під владою Польщі (Галичина, Холмщина, Підляшшя, Лемківщина, більша частина Волині та Поділля), Угорщини (Закарпаття), Молдавії (Буковина) не могло бути й мови, так само як і на землях південної України, підвладних Кримському ханству. Між Гетьманщиною та Кримським ханством лежали розлогі простори Січових земель, а запорожці відмовилися тоді присягати цареві. Слобідська Україна входила до складу Московської імперії в інший час і за інших обставин, про які треба говорити окремо. В самій Гетьманщині деякі прикордонні полки (Брацлавський, Уманський) не присягали взагалі під приводом воєнної небезпеки. Про згоду чи незгоду з рішеннями Переяславської ради не питали ні жінок (а це половина населення), ні селянство (а це наймасовіший стан українського суспільства). Українська Православна Церква, не кажучи вже про Греко-католицьку, категорично відмовилися присягати цареві. Отже, мали бути приведені до присяги тільки козацтво та міщани (всього понад 100 тис. осіб), але вони масово ухилялися від присяги (у Корсуні присягало всього 70 козаків), нерідко відверто, як от полковники І.Богун, Й.Глух, Г.Гуляницький, І.Сірко та ін., нерідко покидаючи свої міста, як от населення м. Чорнобиль, частіше ж називаючися не своїми хресними іменами, що уневажнювало присягу. Вибухли заворушення в ряді полків і гетьман мусив приготуватися до втечі, помістивши свою рідню й чимало майна ближче до московських кордонів. Все це аж ніяк не свідчить про одностайність українського

народу у його ставленні до Москви і до московської орієнтації [1].

Варто підкреслити ще деякі моменти. По-перше, присягу переважно брали силою. Досить сказати, що переяславського вїйта (мера міста по-сучасному) силою потягли присягати, хоч і хворого. Той мусив присягнути, але помер з розпачу наступного дня. По-друге, як нам вдалося встановити, присяжні книги творилися московськими писарчуками „заднім числом”, тобто до присяги приводили царські представники тільки світську верхівку найголовніших міст, а решта вписувалася в число присяглих на підставі полкових та сотенних реєстрів козаків. По-третє, присяга частини населення України давалася на певних умовах (збереження „прав і вольностей”), а ці умови дуже швидко порушила Москва. Врешті, чому ця присяга, навіть якщо вона давалася певними особами широко, повинна була мати якесь ірраціональне значення для їхніх нащадків? Сама ж Російська імперія змушувала наприклад давати присягу цареві кожному новобранцю і не питала, чи його дід чи прадід присягав уже колись.

6. Переяславські домовленості були усними і до того ж дуже неясними. У Москві протягом весни-літа 1654 р. продовжувалися переговори, які проводили представники 3-х станів українського суспільства Гетьманщини (козацтво, міщанство, православне духовенство). Останнє взагалі відмовилося будь-що підписувати, бо Москва вже тоді вимагала від УПЦ, щоб та перейшла під зверхність московського патріарха. Міщанство задовольнилося царським підтвердженням грамот та привілеїв великих князів литовських та польських королів, тобто збереженням свого „статус-кво” і насамперед магдебурзького права (самоуправління). Козацтво домовилося про 17 статей з 23, залишивши на потім узгодження особливо важливих моментів [6]. Так, обидві сторони не знайшли порозуміння щодо зовнішньої політики і кожна сторона діяла згідно із своїм розумінням. Ряд дуже важливих сфер життя, про які, судячи з іноземних джерел, мова йшла у Переяславі так і не були узгоджені і залишалися в такому вигляді часом аж по 19 ст. Маємо наприклад на увазі протиріччя між системою державної монополії на вироблення алкогольних напоїв у Московській державі і свободою „винокуріння” в Україні. У Московії за паління тютюну рвали ніздрі, а в Україні було вільно труїти себе цим зіллям і т.д. Як мали узгодити ці суперечності в Переяславі? Знаємо, що московські представники хотіли зробити все так, як у себе, знаємо, що українські представники боронили свої права, але на папері не лишилося ніякого порозуміння. Взагалі, оригінал двостороннього договору не існував! Про цей договір можна судити з документів міщанського порозуміння, та збережених пропозицій та чернеток, які

лишилися від переговорів козацької делегації у Москві.

Зрештою, слід сказати, що договір 1654 р. призвів тільки до утворення військово-політичного союзу, до певної конфедерації, в якій Гетьманщина зберігала свій суверенітет. Але цей договір Москва постійно пробувала порушити і грубо його порушила, по суті, зірвала вже восени 1656 р. Тоді на мирні переговори у Вільні з Польщею та Литвою не були допущені українські представники (між тим мова мала йти про українські справи!) і як наслідок – укладено сепаратне порозуміння між Московською державою та Річчю Посполитою. Це порозуміння було помилковим з точки зору навіть московських державних інтересів, але ще болючішими були його наслідки для України-Гетьманщини. Тоді Б.Хмельницький знаходить інші вектори у своїй зовнішній політиці і укладає військово-політичний союз із Швецією та Трансильванією. З дипломатичних міркувань він не розірвав остаточно союз із Москвою, однак коли по його смерті Москва стала грубо втручатися у внутрішні справи Гетьманщини, то Іван Виговський і формально порвав договір 1654 р. і уклав Гадяцький договір із Річчю Посполитою (1658 р.). Далі була поразка України у російсько-українській війні 1658-1659 рр. і вимушене підписання Юрієм Хмельницьким договору, який означав кінець незалежної Української держави і перетворення її в автономну одиницю Московської імперії. При цьому царські дипломати, а за ними й російські історики аж до др. пол 19 ст. видавали підписані Юрієм „Переяславські статті” („14 статей”) за нібито оригінал договору 1654 р [5].

7. Гетьман Богдан Хмельницький не був другом чи ворогом Москви. Він послідовно виходив з державних інтересів України, добився відродження незалежної Української держави і прагнув втримати цю державу незалежною, шукаючи союзників у визвольній боротьбі і на півдні, і на півночі, і на заході, а не тільки на північному сході.

8. Національно-визвольна війна українського народу не припинилася у 1654 р., а навпаки вибухла з новою силою. Про її завершення можна говорити лише з підписанням миру з Річчю Посполитою 1658 р. Потім настав новий етап у національно-визвольному русі українського народу, але це вже окрема тема. Що стосується московського „культуртрегерства”, то це слід сприймати як історичний анекдот. Досить ознайомитися з елементарними фактами, які наводяться в капітальних працях чесних істориків навіть дореволюційної пори (наприклад В.Ейнгорн, К.Харлампович), щоб у цьому переконатися. Тільки перший український університет – Києво-Могилянська Академія (такий статус був офіційно підтверджений за

нею у 1658) стала справжньою кузнею кадрів для Московії, бо своєї інтелігенції, яка до того ж знала латину та інші західні мови, в Московії майже не було. Саме вихованці „Могилянки” заснували Слов'яно-Греко-Латинську академію у Москві наприкінці 17 ст., створили всі духовні академії та семінарії в Російській імперії 17-18 ст., стояли коло джерел Московського та ряду інших університетів і т.д. [2].

Що ж стосується місця під сонцем, яке нібито здобула Україна під московським пануванням, то варто вказати на знищення Російською імперією української державності, придушення нею ж будь-яких виявів національно-визвольної боротьби українців та білорусів, колоніальний гніт і репресії, заборони української та білоруської мов і т. д.

З часів далекої Гетьманщини й до сучасного утвердження незалежності України ідеологи метрополії перекручували реальний зміст Переяславської угоди та її значення. До середини 30-х років – переважала його класова оцінка: у першому виданні радянської енциклопедії зазначалось, що Переяславська угода – це „союз українських феодалів із російськими, що по суті, юридично оформив початок колоніального панування Росії над Україною”.

Другий етап визначився під час підготовки у 1937 році сталінського варіанта підручника історії. Перехід під протекторат Росії вважався вже „найменшим злом” порівняно з перебуванням під владою шляхетської Польщі.

На третьому етапі договір 1654 року вже трансформувалася в „абсолютне благо” для України. Ця теза була сформульована у постанові, підписаній Л.Кагановичем у 1947 році. А свого найбільшого розвитку вона досягла у сумнозвісних „Тезах до 300-річчя возз'єднання України з Росією”, схвалених на найвищому партійному рівні. Переяславська рада оголошувалася в них „центральною, головною подією всієї української історії”, „споконвічною мрією, багатоміліонним прагненням... величезним благом для України” [8, с. 34].

Джерела та література

1. Апанович О.М. Українсько-російський договір 1654 р. Міфи і реальність. – К., 1994.
2. Брайчевський М.Ю. Історико-археологічні студії, публіцистика / Ред. Л. Винар. – К., 1999.
3. Бульвінський А. Українська державна ідея середини XVII ст. та Московське царство // Історія в школах України. – 2004. – № 3.
4. Історія Української РСР. – К., 1953. – Т. I. – С. 279.
5. Мицик Ю.А. Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст. в opinі повстанців. – К., 1997.
6. Мицик Ю.А. Нові документи до історії Переяславської ради 1654 р. // Розбудова держави. – 1997. – № 2.

7. Переяславська угода 1654 року: історичні уроки для українського народу. – К.: НІСД, 2004.
8. Постанови ЦК КПРС „Про святкування 300-річчя возз'єднання України з Росією”.

Мельник І.,
магістрантка
історико-соціологічного
факультету РДГУ
Науковий керівник:
доц. Давидюк Р.П.

СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО БОРТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

У незалежній Україні є актуальним питання вивчення історії національно-визвольного руху, теоретичних засад власного державотворення. У цьому контексті значний інтерес становлять події в українських землях на зламі XIX-XX століть, коли на політичну арену йшло нове покоління, виховане в дусі „безкомпромісного українського націоналізму на широкій європейській основі, людей, що вже не задовільнялися самою культурницькою діяльністю, а хотіли добути для українського народу всю повноту національних і політичних прав, йдучи поруч із всеросійським рухом, але своїм окремим шляхом у рамках власних організацій” [1, 17].

Власне тоді на ґрунті суспільних течій утворюються перші національні партії з конкретними програмами, залучаючи широкі народні маси до активної політичної боротьби. Самостійність України стала головним гаслом національного руху в Східній Галичині й Північній Буковині, де українці впродовж півтора десятиліття перед Першою світовою війною зробили великий поступ у політичному розвитку. Війну між Австро-Угорщиною і Росією українські політики краю, об'єднавши свої зусилля, пов'язували зі здійсненням мети – створення самостійної Української держави.

Для політичної орієнтації українського народу і захисту його національних інтересів, відновлення незалежної української держави цілком закономірним було створення політичними силами у Львові Союзу визволення України як безпартійної організації, наріжним каменем якої стала боротьба за незалежність і соборну Українську державу. Здійснення національно-політичних цілей Союз пов'язував із поразкою Росії та перемогою Центральних держав [2, 7]. Його

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНСЬКОЇ ІСТОРІЇ	3
Мирончук М. ЗАХІДНИЙ ВЕКТОР ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО.....	3
Прокопчук С. БЕРЕСТЕЦЬКА БИТВА 1651 р. У НАЦІОНАЛЬНОМУ ЛІТОПИСІ XVII-XVIII ст.....	8
Парфенюк В. ПЕРЕЯСЛАВСЬКА РАДА У МІФАХ ТА ФАКТАХ.....	14
Мельник І. СОЮЗ ВИЗВОЛЕННЯ УКРАЇНИ ТА ЙОГО БОРОТЬБА ЗА ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ.....	22
Копищик А. ПОЛІТИКА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ ЩОДО НАЦІОНАЛЬНИХ МЕНШИН: СУЧАСНА ВІТЧИЗНЯНА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРОБЛЕМИ.....	28
Кукурудза А.Р. ІДЕЙНО-НАЦІОНАЛЬНА СУТНІСТЬ АВТОКЕФАЛІЇ УАПЦ.....	32
Рачок В. УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ НА ВОЛИНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД.....	39
Фалат О. ПОЛІТИКА ПОЛЬСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ НА ВОЛИНІ У 30-Х РОКАХ ХХ СТОЛІТТЯ.....	47
Самсонюк Т.М. ДІЯЛЬНІСТЬ КАРАЛЬНО-РЕПРЕСИВНИХ ОРГАНІВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ 1939-1941 РР.: РАДЯНСЬКА ТА ПОСТРАДЯНСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ.....	53
Кратюк І.Б. „ДОПОМІЖНА УКРАЇНСЬКА ПОЛІЦІЯ” ЯК СУБ’ЄКТ ГОЛОКОСТУ.....	63
Михальчук Р. ЖОВТЕНЬ 1942-ГО: ТРАГЕДІЯ МІЗОЦЬКИХ ЄВРЕЇВ.....	68
Писцьо В. СТАНОВИЩЕ УКРАЇНСЬКИХ ОСТАРБАЙТЕРІВ У РОКИ НІМЕЦЬКО-РАДЯНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	78
Карпуніна Т.О. ХОЛІМСЬКО-ВОЛИНСЬКА ТРАГЕДІЯ, ЇЇ ПЕРЕДУМОВИ, ПЕРЕБІГ, НАСЛІДКИ.....	85

Вертелецька Н.В. ОСОБЛИВОСТІ „РАДЯНІЗАЦІЇ” НА РІВНЕНЩИНІ ПІСЛЯ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ.....	91
Бондарчук-Саввон Н.С. МІСТО ІЗЯСЛАВ У ЕТНОНІМАХ ТА ТОПОНІМАХ.....	96
ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ СВІТОВОГО РОЗВИТКУ	103
Калитюк О.О. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ТА ПРАВОВІ ОСНОВИ ХЕТТСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	103
Петлюк І.В. БОСНІЙСЬКІ СЛОВ’ЯНИ-МУСУЛЬМАНИ: ТРАНСФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ (XV – поч. ХХ ст.).....	109
Давидчук С.Ю. ІНКОРПОРАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕЛІТИ В РОСІЙСЬКЕ ДВОРЯНСЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ У XVIII ст.....	117
Кедрук О.П. „ОСВІЧЕНИЙ АБСОЛЮТИЗМ”: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА.....	124
Шмид О.П. ЧЕСЬКА АГРАРНА КОЛОНІЗАЦІЯ ВОЛИНІ В ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.....	129
Івчик Н.С. ТЕНДЕНЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ РОСІЇ ЩОДО НІМЦІВ ВОЛИНІ У ХІХ ст.....	136
Нагорнюк О.М. ДЕМОГРАФІЧНИЙ СКЛАД РОСІЙСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНІ В 1920-х -1930 рр.....	145
Долганов П.С. МІЩАНСЬКЕ БРАТСТВО – АРТИКУЛЯТОР ІДЕЇ ЗМІН СОЦІАЛЬНИХ РОЛЕЙ СУБ’ЄКТІВ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО ПОЛІТИКУМУ.....	150
Бунечко С.М. НАЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ КРЕДИТУВАННЯ ТОРГОВЦІВ У ПОЛЬЩІ (1930-ті РОКИ).....	156
Сухий П.В. КОЗАЧІ ФОРМУВАННЯ У ВЕРМАХТІ ТА СС.....	163
Галуза В.П. УКРАЇНСЬКА „ЦІНА” ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ТА У ДРУГІЙ СВІТОВІЙ ВІЙНАХ – ТА ЄМНИЦЯ ЗА СІМОМА ЗАМКАМИ?.....	171
Федюкевич О.В. ПАРТІЙНО-ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА ДЕРЖАВИ: ЛЕГАЛІЗАЦІЯ ПРАВЛЯЧИХ СИЛ.....	178

Козлюк Р.В. СЕРЕДНЯ АЗІЯ І КАВКАЗ: МІЖ РОСІЄЮ І США.....	184
Іванченко О.В. ДІЯЛЬНІСТЬ ВИШЕГРАДСЬКОЇ ГРУПИ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ТА СПІВПРАЦЯ З УКРАЇНОЮ.....	188
Коломис Р.В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ШЛЯХИ РОЗВИТКУ.....	193
Желізняк В. ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИЙ ФЕНОМЕН: ВИТОКИ І СТАНОВЛЕННЯ.....	203
ДУХОВНО-КУЛЬТУРНЕ ЖИТТЯ.....	206
Ісічук Т.С. ХРИСТІЯНСЬКИЙ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ КИЇВСЬКОЇ РУСИ.....	206
Бородинська Л.І. ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ СВАНГЕЛЬСЬКИХ ХРИСТІЯН В УМОВАХ ДРУГОЇ РЕЧІ ПОСПОЛИТОЇ.....	212
Єфимець А.К. НА ДДНІПРЯНСЬКІ ЕМІГРАНТИ У КУЛЬТУРНОМУ ЖИТТІ ЗАХІДНОЇ ВОЛИНИ (1921-1939).....	217
Пивоварчук Н.М. МІЖВОЄННА ПРАГА – РОСІЙСЬКИЙ ОКСФОРД.....	222
Олексій Заворотній БЕРЕСТЕЦЬКА СІЧА. ДРАМА.....	226
ЗМІСТ.....	285

Наукове видання

Історія очима молодих дослідників

*Збірник матеріалів регіональної наукової конференції
молодих вчених, аспірантів, здобувачів, магістрантів*

Випуск 3

Відповідальні за випуск: **Шеретюк В.М.** – кандидат історичних наук,
доцент, декан історико-соціологічного
факультету РДГУ
Галуха Л.Ю. – кандидат історичних наук,
доцент, заступник декана історико-
соціологічного факультету РДГУ

Комп'ютерна верстка: *Бородинська Л.І., Самсонюк В.Б., Третяк О.Ю.*
Комп'ютерний макет: *Третяк О.Ю.*

Позиція редколегії може не збігатися з думками авторів
Відповідальність за наукову точність і грамотність матеріалів несуть
автори та їх наукові керівники

Підписано до друку 15.07.2008 р. Формат 60x84 1/16.
Гарнітура Times New Roman. Папір офсетний.
Друк ізографічний. Умовин. друк. арк. 15,2.
Наклад 100 прим. Зам. №55/1.

Адреса редакції: кафедра політичних наук, Рівненський державний гуманітарний
університет, вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027.

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету